

Ινστιτούτο του Φροϋδικού Πεδίου
Κέντρο Ψυχαναλυτικών Ερευνών
της Αθήνας
ΛΑΚΑΝΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Διδάσκουν: Δ. Βεργέτης, Ντ. Περτέση, Βλ. Σκολίδης

Γ. Φουντουλάκη, Μ. Φραγκιαδάκη

Συμμετέχουν: Ντ. Αβδελίδη, Δ. Ανδροπούλου, Ν. Κατσογιάννη, Θ. Ξαφένιας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΨΥΧΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ακαδημαϊκό έτος 2019-20

Διεύθυνση: Ρεθύμνου 5, 1^{ος} όροφος

(Μετρό Βικτωρία, πλησίον Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου)

Πληροφορίες: info@centrerepsy.gr

Ιστοσελίδα του Κέντρου : www.centrerepsy.gr

Facebook : Κέντρο Ψυχαναλυτικών Ερευνών

«...Λέγοντας ότι το καθεστώς του ασυνειδήτου είναι ηθικό, λέμε για την ακρίβεια πως σχετίζεται με την επιθυμία, και πρωτίστως με την επιθυμία του αναλυτή που προσπαθεί να εμπνεύσει τον αναλυόμενο να πάρει τη σκυτάλη αυτής της επιθυμίας».

Ζακ-Αλέν Μιλέρ

«Διαβάζοντας ένα σύμπτωμα»

Η ψυχανάλυση, ένα από τα αδύνατα επαγγέλματα, όπως έλεγε ο Φρόντ, γνώρισε νέα άνθιση και ευρύτερη εξάπλωση χάρη στην ανανεωτική επίδραση της διδασκαλίας του Λακάν. Κατά τη διάρκεια πολλών ετών, από το 1953 έως το 1979, τα Σεμινάρια του διαμόρφωσαν γενιές ψυχαναλυτών, ψυχιάτρων, ψυχολόγων, φιλοσόφων, παιδαγωγών, κτλ. Η προσφορά του Γάλλου ψυχαναλυτή είναι πλέον χαραγμένη για πάντα δίπλα σ' εκείνη του ιδρυτή της ψυχανάλυσης, *κτῆμα ες αεί*.

Το πρόγραμμα του Κέντρου Ψυχαναλυτικών Ερευνών εμπνέεται από το έργο της Section clinique, της κλινικής διδασκαλίας η οποία ξεκίνησε τη δεκαετία του '70 στο Τμήμα Ψυχανάλυσης που ίδρυσε ο Ζακ Λακάν στο Πανεπιστήμιο Παρίσι VIII. Παρακολουθεί, επίσης, στενά τη διδακτική δραστηριότητα που συνεχίζει σήμερα ο Ζακ-Αλέν Μιλέρ, κύριος σχολιαστής του λακανικού προσανατολισμού και διευθυντής του εν λόγω Τμήματος. Εντάσσεται, γενικότερα, στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που στεγάζονται στο «Φροϋδικό Πεδίο».

Το πρόγραμμα ψυχαναλυτικής εκπαίδευσης περιλαμβάνει θεωρητική και κλινική διδασκαλία. Τα θεωρητικά σεμινάρια αναφέρονται στη φροϋδική παρακαταθήκη, αλλά κυρίως αναπτύσσουν τις διάφορες εννοιολογικές κατηγορίες και αρθρώσεις που συγκροτούν τον λακανικό προσανατολισμό. Η κλινική διδασκαλία φέρνει σε επαφή τους σπουδαστές με το πραγματικό της κλινικής πρακτικής, εξοικειώνοντάς τους με κλινικές περιπτώσεις από τη νοσοκομειακή ή την ιδιωτική πρακτική και βοηθώντας τους να αναγνωρίζουν την υποκειμενική λογική της κάθε περίπτωσης, δηλαδή τον ιδιαίτερο τρόπο συνάρθρωσης του συμβολικού, του πραγματικού και του φαντασιακού. Η συμμετοχή στην Κλινική Ομάδα επιτρέπει στους νέους κλινικούς που έχουν εγκαθιδρυμένη σχέση με τη λακανική ψυχανάλυση να συνομιλήσουν σχετικά με την καθοδήγηση της θεραπείας.

I. ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

Τα σεμινάρια (θεωρητικά ή/και κλινικά) που υπάγονται σε αυτή την κατηγορία είναι ανοιχτά σε όλους τους εγγεγραμμένους στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

A) Θέμα: Το όνειρο και η ερμηνεία του

Υπεύθυνη: Μαρίνα Φραγκιαδάκη

Το όνειρο, αποτελεί από τις απαρχές της ψυχαναλυτικής θεωρίας, τη βασιλική οδό προς το ασυνείδητο. Σύμφωνα με τον Ζίγκμουντ Φρόιντ, εκφράζει την πραγματοποίηση μιας επιθυμίας και η λειτουργία του είναι να εγγυηθεί τη συνέχιση του ύπνου. Με τη θεωρητικοποίηση του «πέραν της αρχής της ευχαρίστησης», και με τη μελέτη των επαναλαμβανόμενων τραυματικών ονείρων, ο Φρόιντ θα αρθρώσει το όριο του ονείρου ως τελεστή ομοιοστασίας. Ο Λακάν θα αναδείξει το ξύπνημα από το όνειρο σαν ένα καταφύγιο στο νανούρισμα που προσφέρει η φαντασίωση.

Η θεματική του επόμενου συνεδρίου της Παγκόσμιας Εταιρείας Ψυχανάλυσης, που θα λάβει χώρα τον Απρίλιο 2020 στο Μπουένος Άιρες, η οποία αφορά το όνειρο και την ερμηνεία, μας προσκαλεί να μελετήσουμε εκ νέου αυτό το θεμελιακό εργαλείο της ψυχανάλυσης.

Ποια λειτουργία έχει στην σύγχρονη ψυχαναλυτική πρακτική; Πώς αρθρώνεται με το μεταβιβαστικό ασυνείδητο και αποκρυπτογραφείται ως μόρφωμα του ασυνειδήτου; Πώς προσεγγίζεται το σημείο του πραγματικού που αναδεικνύει ο ομφαλός του ονείρου; Αλλά και με ποιο τρόπο ο αναλυτής, στηριζόμενος από την επιθυμία του για αφύπνιση, χρησιμοποιεί την ερμηνεία;

Στο εφετινό σεμινάριο θα μελετήσουμε αποσπάσματα από θεμελιακά κείμενα του Ζίγκμουντ Φρόιντ (Ερμηνεία των ονείρων, Πέραν της αρχής της ευχαρίστησης), του Ζακ Λακάν (αποσπάσματα από το Ενδέκατο Σεμινάριο), του Ζακ-Αλέν Μιέρ, καθώς και άλλων αναλυτών της δικής μας ψυχαναλυτικής κοινότητας, οι οποίοι, μέσα από τη διαδικασία του *Περάσματος* (la Passe), αναγορεύτηκαν «Αναλυτές της Σχολής».

Έναρξη: 18 Νοεμβρίου 2019, στις 21.00

Επόμενες ημερομηνίες: 16 Δεκεμβρίου 2019, 20 Ιανουαρίου, 17 Φεβρουαρίου, 30 Μαρτίου 2020.

B) Υστερία και ψυχαναγκαστική νεύρωση στον Λακάν :

Δομή, ερώτημα, στρατηγική

Υπεύθυνος : Δημήτρης Βεργέτης

Ο Λακάν θα κληρονομήσει από τον Φρόντ τη θεμελιώδη διωνυμική σύσταση του πεδίου των νευρώσεων, αλλά θα θεωρήσει ελλιπείς τις σχετικές επεξεργασίες του. Στο 5^ο Σεμινάριο θα επιτελέσει ένα τεράστιο, συστηματικό και κομβικό έργο επαναθεμελίωσης της διαφορικής κλινικής τους εισάγοντας τρεις επιτελικές έννοιες, ανύπαρκτες στον Φρόντ: τη *δομή*, καθώς και το *ερώτημα* και τη *στρατηγική* του υποκειμένου ως τελεστές αμοιβαίας διαφοροποίησης. Αναδεικνύει επίσης ταυτίσεις που είχαν περάσει απαρατήρητες από τον Φρόντ. Εάν οι επεξεργασίες του Λακάν για την υστερία είναι σχετικά γνωστές, η εκ θεμελίων ανασυγκρότηση της ψυχαναγκαστικής *δομής* και της *στρατηγικής* του υποκειμένου που αυτή συνεπάγεται αποτελούν ένα κεφάλαιο δυσπρόσιτο, ελάχιστα γνωστό και σχολιασμένο. Αναφερόμενος στην ψυχαναγκαστική στρατηγική, ο Λακάν εφιστά την προσοχή μας: «σας επισημαίνω προς σκέψη ότι αυτό το παιγνίδι, τόσο αισθητό κατά την εμπειρία και που η ψυχανάλυση το καθιστά εμφανές, ουδέποτε αρθρώθηκε με αυτούς τους όρους». Θα προσπαθήσουμε να τους παρουσιάσουμε και να τους αποκρυπτογραφήσουμε. Μεταξύ άλλων και την παράδοξη θέση του Λακάν σύμφωνα με την οποία «η επιθυμία αρνείται τον Άλλο», και η οποία συνεπάγεται ότι το κατεξοχήν υποκείμενο που είναι δομικά ομόλογο με τη λογική της επιθυμίας δεν είναι η υστερική αλλά ο ψυχαναγκαστικός, στον βαθμό που η σχέση του με την επιθυμία διαρθρώνεται ως στρατηγική που αποσκοπεί στην «καταστροφή της επιθυμίας του Άλλου».

Το σεμινάριο θα ξεκινήσει το δεύτερο εξάμηνο

Γ) Θέμα: Κλινική της λεπτομέρειας και ερμηνεία

Υπεύθυνη: Γεωργία Φουντουλάκη

Ο Φρόντ επινόησε την ψυχανάλυση από τις λεπτομέρειες και, όπως λέει ο Ζ.-Α. Μιλέρ, « Η ψυχανάλυση επενεργεί μέσω της αγάπης, η οποία ονομάστηκε, όπως λέμε, μεταβίβαση αλλά [...] ξεψαχνίζει τη λεπτομέρεια, τη λεπτομέρεια του γράμματος αλλά και του σημαίνοντος, το κάνει όμως αναφορικά με το γράμμα, με τη λεπτομέρεια του λόγου -της ομιλίας- αλλά σε σχέση με τη γραφή. Εάν υποθέσουμε πως το πνεύμα της ψυχανάλυσης υπάρχει, τότε πρόκειται για ένα πνεύμα που τρέφεται και αναπνέει από τις λεπτομέρειες».

Ποια είναι η θέση της ερμηνείας στη σύγχρονη ψυχαναλυτική κλινική; Από τις ερμηνείες του Φρόντ ως το *γράμμα* του Λακάν υπάρχει μια απόσταση, μια διαδρομή, την οποία θα ακολουθήσουμε εφέτος.

Οι ημερομηνίες θα ανακοινωθούν προσεχώς.

Δ) Θέμα: Μαθήμια και σχήματα του Λακάν (3)

Υπεύθυνος: Βλάσης Σκολίδης

Θα συνεχίσουμε για τρίτη χρονιά, κάτω από τον ίδιο τίτλο, την περιδιάβαση στις ψυχαναλυτικές έννοιες, εμβαθύνοντας στα επιστημολογικά συμφραζόμενα της εκάστοτε αναζήτησης του Λακάν. Η διδασκαλία του τελευταίου, όπως είναι γνωστό, δεν γίνεται να κωδικοποιηθεί σε παγιωμένα σχήματα, αλλά οργανώνεται γύρω από συγκεκριμένα κάθε φορά ερωτήματα που τον οδηγούν σε απαντήσεις ή, ενίοτε, και σε αδιέξοδα, που με τη σειρά τους αναζωπυρώνουν την έρευνά του. Αυτόν τον τρόπο ανάδειξης και μελέτης της λακανικής διαδρομής, τον οφείλουμε στον Ζακ-Αλέν Μιλέρ, ο οποίος θα είναι για ακόμη μία φορά ο οδηγός μας.

Την πρώτη χρονιά είχαμε εξετάσει τις θεωρητικές επινοήσεις που εξυπακούονται στο *Σχήμα L* και το *Σχήμα R*, τα οποία συμπυκνώνουν τη λογική της νευρωτικής δομής, καθώς και στο *Σχήμα I*, με το οποίο αποτυπώνεται η ψυχωτική αποδιοργάνωση του παρανοϊκού παραληρήματος. Τη δεύτερη χρονιά επικεντρωθήκαμε στον ιδιοφυή τρόπο άρθρωσης της ομιλίας και της ενόρμησης που προτείνει το λεγόμενο *Γράφημα της επιθυμίας*, κορυφαία στιγμή του «πρώτου Λακάν». Εφέτος θα μας απασχολήσουν τα πρώτα τοπολογικά σχήματα και η διαμόρφωση των εννοιών της αλλοτρίωσης και του αποχωρισμού, θα εισέλθουμε δηλαδή στη περίοδο όπου το ζητούμενο δεν είναι μόνο η διάκριση του συμβολικού από το φαντασιακό, αλλά πρωτίστως η διάσταση της απόλαυσης και η σταδιακή επεξεργασία της κατεξοχήν λακανικής έννοιας, του *αντικειμένου άλφα μικρό*.

Τα μαθήματα θα γίνονται πάντοτε Πέμπτη και ώρα **21.00**.

Έναρξη: 24 Οκτωβρίου 2019.

Ε) Θέμα: Η διάκλειση και οι μικρότατες ενδείξεις της

Υπεύθυνη: Ντόσια Αβδελίδη

Το 1894 ο Φρόντ αναφέρεται σε έναν τύπο άμυνας πολύ πιο ισχυρό και αποτελεσματικό από εκείνον της νεύρωσης. Συνίσταται στο ότι το εγώ απορρίπτει την ανυπόφορη αναπαράσταση μαζί με το συναίσθημά της και συμπεριφέρεται σαν η

αναπαράσταση να μην είχε φτάσει ποτέ ως το εγώ. Πρόκειται για τον όρο Verwerfung, τον οποίο ο Λακάν θα μεταφράσει στο τέλος του 3^{ου} σεμιναρίου ως foreclosure (διάκλειση). Ωστόσο, ο Φρόντ δεν μιλά πολύ συχνά για την Verwerfung, και ο όρος δεν αποκτά ποτέ καθεστώς έννοιας στη θεωρία του. Αντίθετα, ο Λακάν την ξετρυπώνει, όπως λέει ο ίδιος, από τα δυο-τρία σημεία όπου σκάει μύτη και την καθιστά τον καθεαυτό μηχανισμό της ψύχωσης.

Στον Λακάν, η Verwerfung υποδηλώνει ότι κάτι λείπει στη σχέση του υποκειμένου με το σημαίνον. Στο 3^ο Σεμινάριο θα αναφερθεί σε μια ανεπανόρθωτη έλλειψη που αφορά την πρώτη εισαγωγή των βασικών σημαινόντων, ενώ στο «Προκαταρκτικό ζήτημα» θα καταστήσει τη διάκλειση του Ονόματος του Πατρός την ουσιαστική συνθήκη της ψύχωσης.

Στην κλινική, συμπεραίνουμε τη διάκλειση από τα επιτελέσματά της. Όμως, πέρα από τις καταστροφικές συνέπειες της έκλυσης σύμφωνα με την κλασική τυποποίηση της ψύχωσης που θεωρητικοποιεί ο Λακάν στο «Προκαταρκτικό ζήτημα», είμαστε πλέον σήμερα αντιμέτωποι με τις μικρότατες ενδείξεις της διάκλεισης, δηλαδή με αυτό που ο Λακάν ονομάζει ήδη από το 1958 «μια διατάραξη στο πιο ενδόμυχο αρμό του αισθήματος ζωής του υποκειμένου». Όταν η ψύχωση είναι συγκαλυμμένη, όταν η νεύρωση δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί, τότε ο κλινικός οφείλει να αναζητήσει αυτές τις ενδείξεις.

Έναρξη: Τρίτη 5 Νοεμβρίου 2019. Ώρα: 21.00-22.30.

Επόμενες ημερομηνίες: 3 Δεκεμβρίου 2019, 28 Ιανουαρίου και 25 Φεβρουαρίου 2020

ΣΤ) Θέμα: Η ψυχανάλυση αντιμετώπη με τα παιδιά και τους εφήβους

Υπεύθυνοι: Μαρίνα Φραγκιαδάκη, Βλάσης Σκολίδης

Οι συναντήσεις επικεντρώνονται στην κλινική προσέγγιση και τη θεωρητική τεκμηρίωση περιπτώσεων παιδιών και εφήβων, με γνώμονα τη διδασκαλία του Φρόντ και του Λακάν.

Το Σεμινάριο είναι μηνιαίο και διεξάγεται τη δεύτερη Δευτέρα κάθε μήνα, μέχρι τον Ιούνιο, στις 20.30.

Έναρξη: 14 Οκτωβρίου 2019

Επόμενες ημερομηνίες: 11 Νοεμβρίου, 9 Δεκεμβρίου, 13 Ιανουαρίου 2020, 10 Φεβρουαρίου, 16 Μαρτίου, 11 Μαΐου, 15 Ιουνίου

II. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στην κατηγορία αυτή υπάγεται μια σειρά σεμιναρίων που εγκαινίασε πέρυσι, στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του ΚΨΕΑ, έναν διαφορετικό, πιο συνεργατικό και εμπειριστατωμένο, τρόπο προσέγγισης ψυχαναλυτικών θεμάτων. Σε κάθε Εργαστήριο μελέτης συμμετέχουν το πολύ δεκαπέντε άτομα, που δεσμεύονται να παρακολουθήσουν όλες τις συναντήσεις και να υποβάλουν στο τέλος μικρή γραπτή εργασία. Δικαίωμα εγγραφής παρέχεται σε όσους έχουν ήδη παρακολουθήσει επί ένα χρόνο τα σεμινάρια του ΚΨΕΑ, εκτός εάν έχουν επιβεβαιωμένη μεταβιβαστική σχέση προς τον λακανικό προσανατολισμό (ανάλυση, εποπτεία, καρτέλ). Ένας σπουδαστής δεν μπορεί να εγγραφεί σε περισσότερα από δύο Εργαστήρια. Ο κάθε ενδιαφερόμενος πρέπει να υποβάλει το αίτημά του και το βιογραφικό του, αποκλειστικά μέσω e-mail, στον εκάστοτε υπεύθυνο του Εργαστηρίου, στη δικαιοδοσία του οποίου ανήκει η τελική επιλογή. Οι αιτήσεις εγγραφής αρχίζουν από την ημέρα δημοσίευσης του προγράμματος μέχρι την Κυριακή 13 Οκτωβρίου 2019. Στα τέλη Οκτωβρίου θα ανακοινωθεί η σύνθεση των Εργαστηρίων για το 2019-20. (Μερικά από τα Εργαστήρια συνεχίζονται εφέτος με την ίδια θεματική. Οι περυσινοί συμμετέχοντες σε αυτά πρέπει να επιβεβαιώσουν εκ νέου την εγγραφή τους σε συνεργασία με τον υπεύθυνο).

A)Θέμα: Οι συντεταγμένες του Πράγματος

Υπεύθυνη: Ντόρα Περτέση

Αιτήσεις εγγραφής μόνο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: pertesi@otenet.gr

Το Σεμινάριο *Η ηθική της ψυχανάλυσης* συνιστά μια τομή στην διδασκαλία του Λακάν: εισάγεται πραγματικό και η προβληματική της απόλαυσης. Πιο ειδικά, ο Λακάν θα πει ότι «ο ηθικός νόμος είναι εκείνος όπου, στο πλαίσιο της δραστηριότητάς μας ως δομημένης από το συμβολικό, ενεστωποιείται το πραγματικό».

Γι' αυτόν τον λόγο Λακάν διαφοροποιεί την ηθική (éthique) της ψυχανάλυσης, τόσο από την παραδοσιακή ηθική (morale) -που σχετίζεται με απόκτηση αγαθών ή με κάποια ιδανικά-, όσο και από τη φιλοσοφική έννοια της ηθικής που υποτάσσεται στην εξουσία του κυρίου. Η εν λόγω διαφοροποίηση εκφράζεται άμεσα για το υποκείμενο και αποτυπώνεται στην λακανική ρήση «μην υπαναχωρείς από την επιθυμία σου». Να γιατί η Αντιγόνη συνιστά το κατ' εξοχήν παράδειγμα ενός υποκειμένου που οδηγεί έως τις έσχατες συνέπειές της τηρήσει αυτή, μέσα από τις πράξεις της.

Εντούτοις, το καινοτόμο της θεώρησής του είναι το εξής: εξετάζοντας τη διαφορά μεταξύ της αρχής της ευχαρίστησης και της αρχής της πραγματικότητας, όπου εδρεύει και η ηθική μας πράξη, ο Λακάν αναδεικνύει έναν πρώιμο φροϋδικό όρο, από το «Σχεδιάσμα για μια επιστημονική ψυχολογία», το Das Ding, το Πράγμα. Ιδού ορισμένα γνωρίσματά του:

Είναι κάτι εκτός σημαίνοντος, σχετίζεται με τον απόλυτο και πρωταρχικό Άλλο εκ του οποίου απορρέει η επιλογή της νεύρωσης, συνιστά τόπο της μετουσίωσης, συνδέεται με το Not des Lebens, την επείγουσα ανάγκη ζωής.

Επιπλέον, το Πράγμα, πηγάζοντας από μια πρώτη ανεξίτηλη παράσταση, συνδέεται με τη φαντασίωση, την επανάληψη και το επανευρεθέν αντικείμενο. Έχοντας ως καταγωγή το ξένο, μπορεί να εκπροσωπηθεί από την τέχνη, την επιστήμη, αλλά και τη Μητέρα. Μονάχα που όλα τούτα δεν συνιστούν παρά φραγμούς: το Πράγμα δεν είναι προσπελάσιμο, το μόνο που κάνουμε είναι να κρατάμε τις αποστάσεις μας από αυτό. Ιδού σε τι χρησιμεύουν, μεταξύ άλλων, οι Δέκα Εντολές.

Θα μελετηθούν δυο μαθήματα αφιερωμένα στο Πράγμα από το Σεμινάριο του Λακάν «Η ηθική της ψυχανάλυσης», τα οποία θα σταλούν μεταφρασμένα, όπως και σχετική βιβλιογραφία. Με το πέρας του εργαστηρίου, οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να ολοκληρώσουν την συμμετοχή τους με μια μικρή γραπτή εργασία.

Έναρξη: 6 Νοεμβρίου 2019. Ώρα: 21.00-22.30

Επόμενες ημερομηνίες: 20 Νοεμβρίου, 4 Δεκεμβρίου, 8 και 22 Ιανουαρίου 20120.

B) Περιπτώσεις που συζητήθηκαν στη Σχολή : Ο Κακός Άλλος

Υπεύθυνος: Δημήτρης Βεργέτης

Αιτήσεις εγγραφής μόνο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: 5dim@otenet.gr

Σε αντίθεση με μια διαδεδομένη προκατάληψη, ο Άλλος, ως έννοια της διδασκαλίας του Λακάν, δεν στοιχειοθετείται μόνο στο πεδίο της γλώσσας ως Άλλος του σημαίνοντος. Στο πεδίο της κλινικής συναντάμε πολυπρόσωπες ενσαρκώσεις του Άλλου ως συμπτωμικού παρτενέρ του υποκειμένου. Δεσπόζουσα θέση κατέχει ο κακός Άλλος: μοχθηρός, κακόβουλος, κακοπροαίρετος, κακεντρεχής, χαιρέκακος, διωκτικός, κ.τ.λ. Πρόκειται για μια φιγούρα, το πολλαπλό προφίλ της οποίας προσεγγίστηκε μέσα από μια σειρά περιπτώσεων που συζητήθηκαν με τη διαφωτιστική συμμετοχή του Ζ.-Α. Μιλέρ. «Θελήσαμε να εξετάσουμε σε κάθε μία από τις περιπτώσεις που παρουσιάστηκαν τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο το υποκείμενο τα βγάζει πέρα με τον κακό Άλλο: ενεργεί με βάση ένα αντικείμενο; Πρόκειται για έναν χειρισμό με αφετηρία τον Άλλο; Ποιοι είναι οι δυνατοί τρόποι απάντησης στον κακεντρεχή Άλλο;», γράφει η ψυχαναλύτρια Κριστιάν Αλμπερτί.

Πρώτη συνάντηση: Σάββατο 23/11/19. Ώρα: 13.15

Γ) Θέμα: Μελέτη για μια επιστημονική ψυχολογία

Υπεύθυνος: Θάνος Ξαφένιας

Αιτήσεις εγγραφής μόνο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: axafenias@gmail.com

Στόχος του Εργαστηρίου θα είναι η μελέτη και η αποσαφήνιση βασικών εννοιών και μεθόδων, οι οποίες είναι παρούσες και υπολανθάνουν στην καθημερινή κλινική

πράξη με τους ασθενείς. Έννοιες που, αν και αποτελούν συχνά πηγή και πεδίο παρανοήσεων, παρεξηγήσεων και δυσκολιών, σχεδόν ποτέ δεν μελετώνται με τη δέουσα προσοχή αφιερώνοντας τον απαραίτητο χρόνο. Η μεθοδολογία της επιστήμης, αφενός, και αυτή της ψυχανάλυσης, αφετέρου, επί τάπητος. Είναι εφικτή, και θεμιτή, μια «επιστημονική ψυχολογία»;

Θα πραγματοποιηθούν 4 διπλές συναντήσεις (Παρασκευή 20.30-22.30 και Σάββατο 11.00-13.00). Λεπτομερέστερη βιβλιογραφία θα σταλεί στις αρχές Οκτωβρίου στους εγγεγραμμένους στο πρόγραμμα.

Έναρξη:24-25 Ιανουαρίου 2020. Επόμενες ημερομηνίες: 21-22 Φεβρουαρίου, 27 - 28 Μαρτίου, 8-9 Μαΐου.

Δ) Θέμα: Το ζήτημα της αλήθειας στη λακανική διδασκαλία

Υπεύθυνη: Δέσποινα Ανδροπούλου

Αιτήσεις εγγραφής μόνο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: d.andropoulou@gmail.com

Οι έξι συναντήσεις του περυσινού ακαδημαϊκού έτους ξεκίνησαν με μια σύντομη εισαγωγή στην προβληματική του εργαστηρίου, με αναφορές που αντλήθηκαν από το γραπτό «Λειτουργία και πεδίο της ομιλίας και της γλώσσας στην ψυχανάλυση» σχετικά με το *διαλεκτικό αδιέξοδο της ωραίας ψυχής* (Χέγκελ), η οποία δεν αναγνωρίζει τον ίδιο τον λόγο της ύπαρξής της μέσα στην αταξία του κόσμου την οποία καταγγέλλει.

Εν συνεχεία, ακολουθήσαμε μια διαλεκτική πορεία μεταξύ φροϊδικών και λακανικών κειμένων προκειμένου να μελετήσουμε αυτά την εξέλιξη και τις διαφορετικές όψεις της αλήθειας. Με οδηγό το κείμενο του Φρόιντ του 1895, *Προσχέδιο μιας επιστημονικής ψυχολογίας*, εστίασαμε, στην περίπτωση της Έμμα, στην έννοια του Πρώτου Ψεύδους - δάνειο από τον Αριστοτέλη - και παράλληλα στο σχόλιο που κάνει γι' αυτήν ο Λακάν στην παράδοση της 23^{ης} Δεκεμβρίου 1959, στο πλαίσιο του σεμιναρίου του για την *Ηθική*.

Έπειτα, διαβάσαμε το φροϊδικό κείμενο της Verneinung (1925) στην γαλλική εκδοχή του και συγχρόνως από δύο διαφορετικές ελληνικές μεταφράσεις, με στόχο τόσο την προσέγγιση του μηχανισμού της άρνησης ως «τρόπου να γνωρίσουμε το απωθημένο», όσο και τον αντίκτυπο του μεταφραστικού εγχειρήματος στην κατανόηση και ερμηνεία των φροϊδικών εννοιών και του περιεχομένου τους.

Στα πλαίσια του διαλόγου μεταξύ Φρόιντ και Λακάν ως προς την Verneinung, διαβάσαμε το 5^ο και 6^ο κεφάλαιο του Πρώτου Σεμιναρίου του Λακάν, *Τα τεχνικά γραπτά του Φρόιντ*, και από εκεί ανατρέξαμε στις παραπομπές περί «της τυραννίας της υποβολής» στο φροϊδικό κείμενο «Η ψυχολογία των μαζών και ανάλυση του εγώ», και περί της λήθης του ονόματος Signorelli, έτσι όπως περιγράφεται στην

Ψυχοπαθολογία της καθημερινής ζωής. Τα μέλη του εργαστηρίου παρουσίασαν το «Σχόλιο του Jean Hyppolite για την Verneinung του Φρόιντ», ενώ η έναρξη της φετινής ακαδημαϊκής χρονιάς θα γίνει με τη παρουσίαση της απάντησης του Λακάν στο σχόλιο του Jean Hyppolite, από τα *Γραπτά*.

Επιδίωξή μας είναι φέτος να μελετήσουμε τα λακανικά γραπτά «Το φροϊδικό Πράγμα» και «Η Επιστήμη και η Αλήθεια», καθώς και τα δύο μαθήματα του Ζακ-Αλέν Μιλέρ από το σεμινάριο του *Chosesdefinesse* (του 2009), που τιτλοφορήθηκαν κατά τη δημοσίευσή τους «Η αλήθεια ζευγαρώνει με το νόημα» και «Η ψυχανάλυση έχει δομή μυθοπλασίας».

Το Εργαστήριο θα γίνεται ημέρα Τετάρτη στις 20.30.

Έναρξη: 16 Οκτωβρίου 2019. Επόμενες ημερομηνίες: 13/11, 11/12 και 15/01/2020.

E) Θέμα: Η ψυχανάλυση στο έργο του Μισέλ Φουκώ

Υπεύθυνη: Νατάσα Κατσογιάννη

Αιτήσεις εγγραφής μόνο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: anastasia.katsogianni@wanadoo.fr

Στο *Ψυχική αρρώστια και ψυχολογία* (1954), ο Φουκώ αναγνώριζε στην ψυχανάλυση την αμφισβήτηση του νατουραλιστικού αξιώματος βάσει του οποίου η ψυχιατρική υποστασιοποιούσε την ψυχική ασθένεια. Στην *Ιστορία της τρέλας* (1964) μας προέτρεπε να είμαστε δίκαιοι με τον Φρόιντ που, ξαναφέροντας την τρέλα στο επίπεδο της γλώσσας, αποκατέστησε τη δυνατότητα ενός διαλόγου με το παράλογο. Στις *Λέξεις και τα πράγματα* (1966) έθετε την ψυχανάλυση στην πρωτοπορία των ανθρωπιστικών σπουδών, εντοπίζοντας στην έννοια της επιθυμίας «εκείνο που παραμένει πάντα άσκεπτο στην καρδιά της σκέψης».

Η μετάβαση του Φουκώ από την αρχαιολογία (γνώση) στη γενεαλογία (εξουσία), σήμανε ωστόσο μια θεωρητική μεταστροφή απέναντι στην ψυχανάλυση, εξεταζόμενη πλέον όχι τόσο ως θεωρία του υποκειμένου, όσο ως κλινική πρακτική. Από πολύτιμο επιστημολογικό εργαλείο η ψυχανάλυση μετατράπηκε σε αντικείμενο μελέτης, με αποτέλεσμα να αμβλυνθεί η ριζοσπαστικότητά της (*Η ιστορία της Σεξουαλικότητας*, 1976), χωρίς ωστόσο να αμφισβητηθεί ποτέ η σπουδαιότητα αυτού που ανακάλυψε: της λογικής του ασυνειδήτου («Η ομολογία της σάρκας», 1977).

Η αμφίθυμη αυτή στάση όσον αφορά στην ψυχανάλυση, το Fort/Da του Μισέλ Φουκώ, για να χρησιμοποιήσουμε την ψυχαναλυτική μεταφορά που μετέρχεται ο μαθητής του Ζακ Ντεριντά προκειμένου να περιγράψει τη φουκωϊκή μεταστροφή, το πέρασμα δηλαδή από την εξύμνηση της ψυχανάλυσης στην κριτική της ως εξομολογητικής πρακτικής ενσωματωμένης στις τεχνικές της βιο-εξουσίας, μαρτυρά μια σχέση μετέωρη ίσως, αλλά αδιαμφισβήτητα υπαρκτή.

Σε αντίθεση με τον Μωρίς Μπλανσό, σύμφωνα με τον οποίο «ο Φουκώ δεν παθιάστηκε ποτέ με την ψυχανάλυση», θα δούμε λοιπόν πως η ψυχανάλυση αποτέλεσε μια σταθερή αναφορά του Γάλλου φιλοσόφου, μια πυξίδα με βάση την οποία προσανατόλισε το σύνολο του έργου του. Στόχο του σεμιναρίου θα αποτελέσει η μελέτη των ψυχαναλυτικών αναφορών που μπορούν να ανευρεθούν στο έργο του Φουκώ, αλλά και η πρόσληψη του φουκωικού στοχασμού στο πλαίσιο της λακανικής διδασκαλίας. Θα δοθεί έμφαση στον διάλογο Λακάν-Φουκώ γύρω από τον ζωγραφικό πίνακα του Βελάσκεθ LasMeninas (*Σεμινάριο XIII, Το αντικείμενο της ψυχανάλυσης*, 1965-66) καθώς και κατά την επεξεργασία των μαθημίων των τεσσάρων λόγων (*Σεμινάριο XVII, Το αντίστροφο της ψυχανάλυσης*, 1969-1970), στην οποία προβαίνει ο Λακάν αμέσως μετά την περίφημη ομιλία του Φουκώ «Τι είναι ένας συγγραφέας;» (1969).

Έναρξη: 29 Ιανουαρίου 2019 στις 21.00

Επόμενες συναντήσεις: 19 Φεβρουαρίου, 11 Μαρτίου, 1 και 29 Απριλίου.

III. ΚΛΙΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Υπεύθυνοι: Μαρίνα Φραγκιαδάκη, Βλάσης Σκολίδης

Στο Κέντρο Ψυχαναλυτικών Ερευνών έχει εγκαθιδρυθεί από το ακαδημαϊκό έτος 2012-13 μια ομάδα κλινικής εκπαίδευσης. Η ομάδα λειτουργεί ως κλειστό σεμινάριο και απευθύνεται αποκλειστικά σε κλινικούς (ψυχολόγους, ψυχιάτρους, ειδικευόμενους ψυχιάτρους, θεραπευτές) οι οποίοι έχουν ισχυρή μεταβίβαση στον λακανικό προσανατολισμό και είναι σε διαδικασία προσωπικής ανάλυσης και εποπτείας.

Σκοπός της κλινικής ομάδας είναι να δώσει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να κάνουν παρουσιάσεις δικών τους περιστατικών, να ανταλλάξουν απόψεις γύρω από την πρακτική τους και να προχωρήσουν, με τη βοήθεια των διδασκόντων του Κέντρου, στην άρθρωση της πρακτικής με τη θεωρία. Ο αριθμός των συμμετεχόντων είναι περιορισμένος και τηρείται σειρά προτεραιότητας. Η συμμετοχή δεν ανανεώνεται αυτόματα, αλλά απαιτείται νέα αίτηση κάθε χρονιά, σε συνάρτηση με την προηγούμενη ενεργό παρουσία του κάθε υποψηφίου.

Η κλινική ομάδα θα συναντιέται ένα Σάββατο κάθε μήνα, με **πρώτη συνάντηση το Σάββατο 19 Οκτωβρίου.**

Πληροφορίες και αιτήσεις συμμετοχής:

frangiadaki@yahoo.fr, skolidis@gmail.com

IV. ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΒΡΑΔΙΕΣ

Θεματική: Κρίσιμες καμπές της ψυχαναλυτικής θεραπείας

Υπεύθυνες: Ντόσια Αβδελίδη, Ντόρα Περτέση

Συμμετοχή: Δημήτρης Βεργέτης

Οι κλινικές βραδιές είναι εκδηλώσεις που αποτείνονται σε όλους τους σπουδαστές του ΚΨΕΑ. Οι τελευταίοι θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν την παρουσίαση ενός κλινικού περιστατικού, την ψυχαναλυτική στρατηγική και την αιτιολόγηση της κρίσιμης καμπής. Η κρίσιμη καμπήμιας ψυχαναλυτικής θεραπείας μπορεί να αφορά μια αλλαγή, μια ανατροπή, μια υποκειμενικήεπανόρθωση, ένα σημαντικό όνειρο, την ανάδειξη ενός σημαίνοντος, κλπ., που προκύπτει ως απόρροια της ψυχαναλυτικής πράξης και ερμηνείας. Ορισμένες θεματικές όπως η μεταβίβαση, η σχέση αντικειμένου, η φαντασίωση και το αντικείμενο *α μικρό*, καθώς και η επινόηση, ή το τρίπτυχο σύνδεση/αποσύνδεση/επανασύνδεση, είτε η ενικότητα του υποκειμένου, είναι δυνατόν να αναδύονται κατά την εν λόγω καμπή. Μετά την παρουσίαση, θα έπονται δύο σχολιασμοί για το εν λόγω περιστατικό,καθώςκαι ένα σχόλιο γύρω από μιαλακανική θεωρητική αναφορά.

Θα γίνουν εφέτος τρεις κλινικές βραδιές, με έναρξη την **Πέμπτη 14 Νοεμβρίου, ώρα 21.00-23.00**(παρουσίαση: Αργύρης Τσάκος).

Επόμενες ημερομηνίες: 16 Ιανουαρίου (παρουσίαση: Δέσποινα Ανδροπούλου) και 20 Μαρτίου 2020 (παρουσίαση: Δήμητρα Γοργόλη).

V. ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΕΣ ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Κέντρου Ψυχαναλυτικών Ερευνών συμπεριλαμβάνει Ελληνογαλλικές Ημερίδες, που αποσκοπούν να φέρουν σε επαφή το ελληνικό κοινό με τη σκέψη και την πρακτική συναδέλφων ψυχαναλυτών από άλλες χώρες, οι οποίοι δραστηριοποιούνται στη Σχολή του Λακάν και ανήκουν στην Παγκόσμια Εταιρεία Ψυχανάλυσης. Ο κάθε προσκεκλημένος δίνει μια διάλεξη ανοικτή στο ευρύ κοινό και την επομένη διευθύνει ένα θεωρητικό και κλινικό σεμινάριο προοριζόμενο για τους σπουδαστές του προγράμματος ψυχαναλυτικής εκπαίδευσης. Εφέτος οι προσκεκλημένοι μας είναι οι εξής:

1 και 2 Νοεμβρίου 2019: Marie-HélèneBrousse, ψυχαναλύτρια, μέλος της Σχολής του Φροϋδικού Αιτίου, της Νέας Λακανικής Σχολής και της Παγκόσμιας Εταιρείας Ψυχανάλυσης.

6 και 7 Μαρτίου 2020: FlorenciaShanahan,ψυχαναλύτρια, ΑΕ, μέλος της Νέας Λακανικής Σχολής και της Παγκόσμιας Εταιρείας Ψυχανάλυσης.

VI. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΓΝΩΡΙΜΙΑΣ

Πληροφορίες, εγγραφές : info@centrerepsy.gr

Υπεύθυνη: Ντόσια Αβδελίδη

Κάθε χρόνο, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Κέντρου Ψυχαναλυτικών Ερευνών ξεκινάει με μια σειρά διαλέξεων για ευρύτερο ακροατήριο, που στόχο έχουν την εισαγωγή σε βασικές φροϋδικές και λακανικές έννοιες. Διεξάγονται στην αρχή του ακαδημαϊκού έτους, ώστε να διευκολύνουν τους αμύητους να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με το αντικείμενο, πράγμα που θα τους παρακινήσει ενδεχομένως να παρακολουθήσουν όλο το ετήσιο πρόγραμμα.

Εφέτος, η συμμετοχή ανέρχεται σε **50 ευρώ** για 6 διαλέξεις καταναμημένες σε τρεις συναντήσεις (συμψηφίζεται με την ετήσια εγγραφή για όσους επιλέξουν να συνεχίσουν το πρόγραμμα ψυχαναλυτικής εκπαίδευσης). **Η πληρωμή του συνολικού ποσού πρέπει να γίνει στην πρώτη συνάντηση.**

Το αναλυτικό πρόγραμμα των εισαγωγικών μαθημάτων είναι το ακόλουθο:

Παρασκευή 4 Οκτωβρίου 2019, ώρα 19.30 – 22.30

Νατάσα Κατσογιάννη: Η ενόρμηση στον Φρόντ και τον Λακάν

Βλάσης Σκολίδης: Το σημαίνον, το σημαινόμενο, το υποκείμενο

Παρασκευή 11 Οκτωβρίου 2019, ώρα 19.30 – 22.30

Ντόσια Αβδελίδη: Πώς δρα η ψυχανάλυση

Ντόρα Περτέση: Η προβληματική των νέων συμπτωμάτων

Παρασκευή 18 Οκτωβρίου 2019, ώρα 19.30 – 22.30

Μαρίνα Φραγκιαδάκη: Το όνειρο και η ερμηνεία του

Δημήτρης Βεργέτης: Ο μαζοχισμός και ο σαδισμός στον Φρόντ και στον Λακάν

Προϋποθέσεις εγγραφής στο Πρόγραμμα Ψυχαναλυτικής Εκπαίδευσης

Το πρόγραμμα ψυχαναλυτικής εκπαίδευσης απευθύνεται κατά κύριο λόγο σε λειτουργούς της ψυχικής υγείας καθώς και σε άτομα που ενδιαφέρονται για τη μελέτη της ψυχανάλυσης. Για την παρακολούθηση του προγράμματος απαιτείται τουλάχιστον ένα επίπεδο σπουδών δεύτερου έτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αιτήσεις κατ' εξαίρεση αυτής της προϋπόθεσης μπορούν να συζητηθούν. **Η εγγραφή για το ακαδημαϊκό έτος 2019-20 πρέπει να υποβληθεί, μαζί με το σχετικό βιογραφικό στην ηλεκτρονική διεύθυνση info@centrerepsy.gr. Ο αριθμός των θέσεων είναι περιορισμένος και θα τηρηθεί σειρά προτεραιότητας. Το ετήσιο ποσό εγγραφής είναι 150 ευρώ για φοιτητές και 250 ευρώ για επαγγελματίες. Το ποσό αυτό δεν καλύπτει τα έξοδα συμμετοχής στις Ελληνογαλλικές Ημερίδες. **Καμία εγγραφή νέου σπουδαστή δεν είναι έγκυρη εάν δεν εξοφληθεί μέχρι το τέλος Νοεμβρίου.****

Σε περίπτωση αλλαγής στις ημερομηνίες διεξαγωγής των σεμιναρίων, ένεκα εορτών ή απεργιών των μέσων μαζικής μεταφοράς, οι εγγεγραμμένοι θα λαμβάνουν ειδοποίηση μέσω της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας.

Πληροφορίες και εγγραφές: info@centrerepsy.gr Η αίτηση εγγραφής πρέπει να συνοδεύεται από την ηλεκτρονική αποστολή των εξής στοιχείων: ονοματεπώνυμο, επαγγελματική ιδιότητα, διεύθυνση, τηλέφωνο, e-mail.

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ :

Δημήτριος Βεργέτης, 5dim@otenet.gr, ψυχαναλυτής, μέλος της Νέας Λακανικής Σχολής (ΝΛΣ) και της Παγκόσμιας Εταιρείας Ψυχανάλυσης (ΠΕΨ), υπεύθυνος έκδοσης του περιοδικού *αληθεια*.

Ντόρα Περτέση, pertesi@otenet.gr, ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια (ΑΜΕ), διδάκτωρ ψυχανάλυσης, μέλος τη ΝΛΣ και της ΠΕΨ, υπεύθυνη σύνταξης του περιοδικού *αληθεια*.

Βλάσης Σκολίδης, v.skolidis@gmail.com, ψυχίατρος, ψυχαναλυτής (ΑΜΕ), μέλος της ΝΛΣ και της ΠΕΨ, υπεύθυνος σύνταξης του ψυχαναλυτικού περιοδικού *Fort-Da*.

Γεωργία Φουντουλάκη, georgia.fountoulaki@gmail.com, ψυχαναλύτρια, μέλος της ΝΛΣ και της ΠΕΨ, υπεύθυνη σύνταξης του ψυχαναλυτικού περιοδικού *Fort-Da*.

Μαρίνα Φραγκιαδάκη, frangiadaki@yahoo.fr, ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια (ΑΜΕ), μέλος της Σχολής του Φροϋδικού Αιτίου, της ΝΛΣ και της ΠΕΨ, υπεύθυνη σύνταξης του ψυχαναλυτικού περιοδικού *Fort-Da*.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ (2019-20) :

Ντόσια Αβδελίδη, dosia.avdelidi@yahoo.gr, ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, διδάκτωρ ψυχανάλυσης, μέλος της ΝΛΣ και της ΠΕΨ.

Δέσποινα Ανδροπούλου, d.andropoulou@gmail.com, ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, διδάκτωρ ψυχολογίας, μέλος της ΝΛΣ και της ΠΕΨ.

Νατάσα Κατσογιάννη, anastasia.katsogianni@wanadoo.fr, ψυχολόγος, διδάκτωρ ψυχανάλυσης, μέλος της Ελληνικής Εταιρείας της ΝΛΣ.

Θάνος Ξαφένιας, axafenias@gmail.com, ψυχίατρος, ψυχαναλυτής, μέλος της ΝΛΣ και της ΠΕΨ.